

GENEESHEREN, APOTHEKERS, KWAKZALVERS

Uit zeer geloofwaardige documenten blijkt duidelijk, dat de oudste cultuurvolkeren (Babyloniërs, Assyriërs, Egyptenaren en Chinezen) hun zieken medisch behandelden. Hoe en waarmee? Hierover zijn wij niet altijd nauwkeurig ingelicht. Men weet echter wel dat het beroep werd uitgeoefend door priesters; dit kan ons geenszins verwonderen, als men weet dat de oorzaak van de ziekte meestal werd toegeschreven aan kwade geesten. De jongste ontdekkingen op dit terrein hebben aangetoond, dat ook de oermensen zeer merkwaardige praktijken kenden, en zelfs meent men dat zij chirurgisch ingrepen (schedelboring). De oermensen vervaardigden allerlei producten waarvan men niet met zekerheid de bestemming kan bepalen, maar waarvan men vermoedt dat zij dienen moesten om de mens te helen of te beschermen tegen bepaalde kwalen, besmettingen en fysieke afwijkingen.

Het bereiden van geneeskrachtige middelen uit planten en kruiden is dus zeer oud. Het gebruik en het opleggen van bepaalde extracten, poeders en oliën gingen vaak gepaard met ceremoniën en magische handelingen; demonen, bezetenheid, astrologie kwamen er zeer dikwijls bij te pas.

Men kan overigens nu nog een inzicht krijgen in de geneeskunde en het bereiden van medicijnen in de oertijden, door even te gaan kijken bij de primitieve volkeren van onze tijd. Bij die mensen berust de taak van geneesheer en medicijnman in handen van de tovenaar. Nog steeds oefent dit personage een zeer grote invloed uit op de soms al te lichtgelovige stamgenoten. Met Egypte komt de geneeskunde een grote stap vooruit.

Uit geschriften en afbeeldingen blijkt o.a., dat de Egyptenaren veel zorg besteedden aan hun gewonde soldaten. Toch behield de magie een vooraanstaande plaats. Sommige door geneesheren bereide producten hadden een dubbel gebruik: de Egyptische prinsessen streken op hun oogleden pommaden, die hen moesten beschermen tegen

bepaalde oogziekten; die pommaden waren ook een middel om zich te maquilleren.

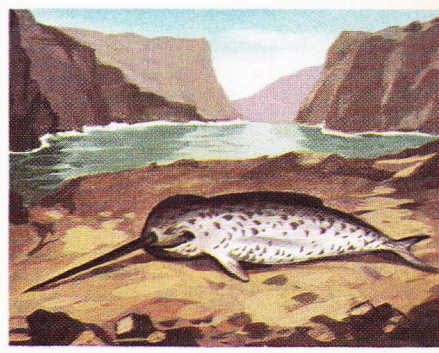
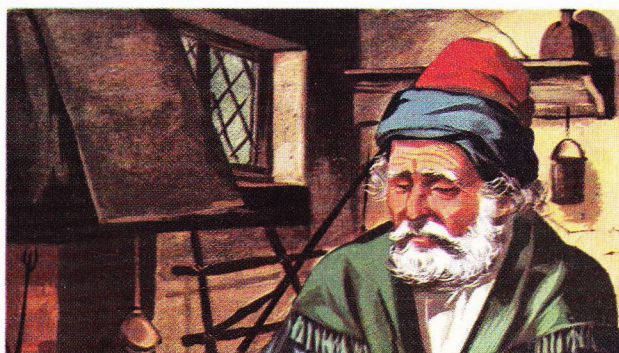
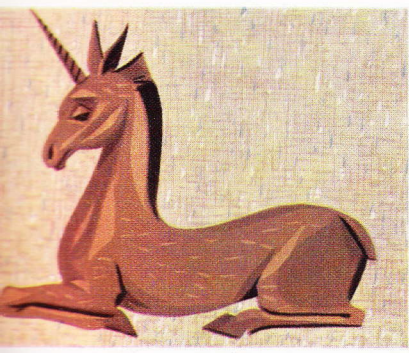
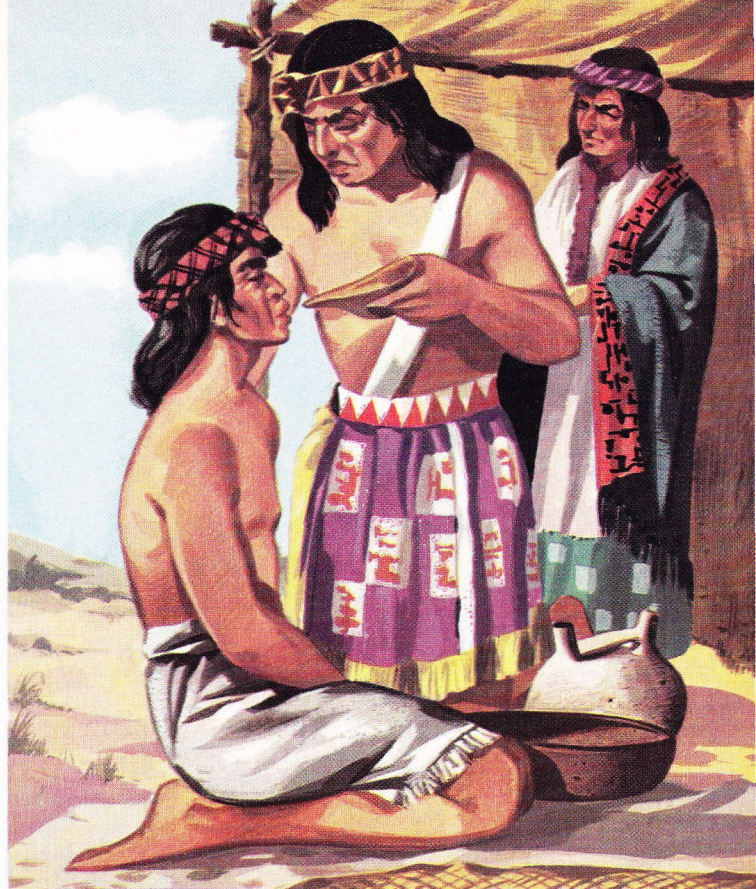
Zo'n pommade was samengesteld uit kruiden, kopergroen en drek!

In Egypte werden de eerste scholen gesticht om mensen op te leiden tot de moeilijke taak van geneesheer. Om de pijnen te stillen bereidden de Azteken en Inca's verdovingsmiddelen, extracten van cocabladeren, die een sterk pijnstillende eigenschap hebben. Recente vondsten wijzen op een bepaalde kennis van anatomie bij die volkeren. De bakermat van de wetenschappelijke geneeskunde ligt echter in Griekenland.

Velen, onder wie Herodotus, Pythagoras, Democritus e.a.m., hebben zich op dit terrein verdienstelijk gemaakt. Onder hen kan Hippocrates als één der grondleggers van de moderne geneeskunde worden beschouwd. Naast de geneesheer en de medicijnman speelden in de loop der tijden ook de kwakzalvers een grote rol. Onder kwakzalverij verstaat men de artsijbereidkunde en de geneeskunde die niet de minste wetenschappelijke waarde hebben. Het succes van de kwakzalverij vindt zijn verklaring in het feit, dat de echte geneeskunde dikwijls mislukkingen kende, vooral bij ziekten die vooral psychische oorzaken hadden. Waar de geneesheer machteloos bleek, ging de mens om raad bij de kwakzalver. Deze laatste, goed psycholoog, slaagde er dan veelal in een zeker vertrouwen op te wekken, waardoor alleen reeds een bepaald resultaat werd verkregen. Wanneer het om echte pathologische gevallen gaat, schuilt het gevaar van de kwakzalverij echter in het feit, dat elke noodzakelijke geneeskundige behandeling uitblijft, zodat latere verwickelingen een doeltreffend ingrijpen van de geneeskunde onmogelijk maken.

In onze moderne tijd bloeit de kwakzalverij nog steeds voort. Hiervoor kan men slechts één verklaring geven: de mens van nu, even goed als die van vroeger, heeft in zich een zeker bijgeloof, en gelooft even sterk aan bepaalde geheimzinnige krachten, uitstralingen, trillingen e.a.m.

Boven links: Egyptische prinses schminkt haar oogleden; zij gebruikt hiervoor zelf die én ontsmet, én maquilleert. **Boven rechts:** toedienen van verdovingsmiddelen; de Inca's waren zeer bedreven in het vervaardigen van dergelijke drankjes. **Onder:** een middeleeuws apotheker. Allerlei verhalen bestaan hierover: zo werden b.v. door de apothekers van toen speciale extracten gebrouwd uit de slaganden van de narval (een vis) en verkocht als zijnde voortkomend van de hoorn van de Unicorn (een denkbeeldig paard met één hoorn).

Médecins et pharmaciens

Les plus anciens peuples civilisés (Babyloniens, Assyriens, Égyptiens et Chinois) soignaient leurs malades. Comment? On manque de précisions à ce sujet. On sait que la profession de médecin était exercée par les prêtres. Ceci ne doit pas étonner, puisque la maladie était généralement attribuée à l'intervention d'esprits malfaisants. Les dernières découvertes ont prouvé que l'homme primitif recourait à des interventions chirurgicales (trépanation).

L'utilisation de plantes médicinales est très ancienne.

La médecine fit de grands progrès sous l'Égypte des pharaons. Des écrits et des sculptures prouvent que les Égyptiens s'occupaient des soldats blessés. La magie avait cependant toujours une place prépondérante. Certains des produits préparés par les médecins avaient un double but : les princesses égyptiennes enduisaient leurs paupières des pommades qui devaient les protéger contre certaines maladies des yeux. Ces pommades devaient également les embellir. C'est en Égypte que furent fondées les premières écoles de médecine.

Il y en eut également à Babylone. Remarquons en passant que la médecine de Babylone était étroitement liée à la magie : en latin, les mots babylonien et chaldéen avaient le même sens que magicien.

Les Aztèques et les Incas préparaient des stupéfiants pour combattre la douleur : extraits de feuilles de cola doués d'un pouvoir anesthésique.

Des découvertes récentes indiquent que ces peuples avaient une bonne connaissance de l'anatomie humaine.

Le berceau de la médecine scientifique se trouve toutefois en Grèce. Les mérites en reviennent à des hommes comme Hippocrate, Hérodote, Pythagore, Démocrite, et bien d'autres. Hippocrate peut être considéré comme un des pionniers de la médecine ; il se basa sur l'observation directe des malades et sa théorie repose sur le principe de l'altération des humeurs (sang, lymphe).

Les théories d'Hippocrate furent reprises par Galien, médecin grec établi à Rome (131-210 après J.-C.). L'influence de Galien fut immense : elle se prolongea jusqu'au XVIIe siècle!

Au Moyen Age, la médecine s'enlisa dans l'alchimie et les recherches anatomiques furent rendues impossibles, car on considérait la dissection du corps humain comme une profanation.

Vésale (1514-1564) et Paré (1517-1590) furent les grands maîtres de l'anatomie et de la chirurgie.

Le médecin anglais Harvey découvrit en 1619 le principe de la circulation du sang, découverte qui devait révolutionner l'art médical.

En haut, à gauche : une princesse égyptienne à sa toilette : elle utilise une pommade qui désinfecte et maquille.

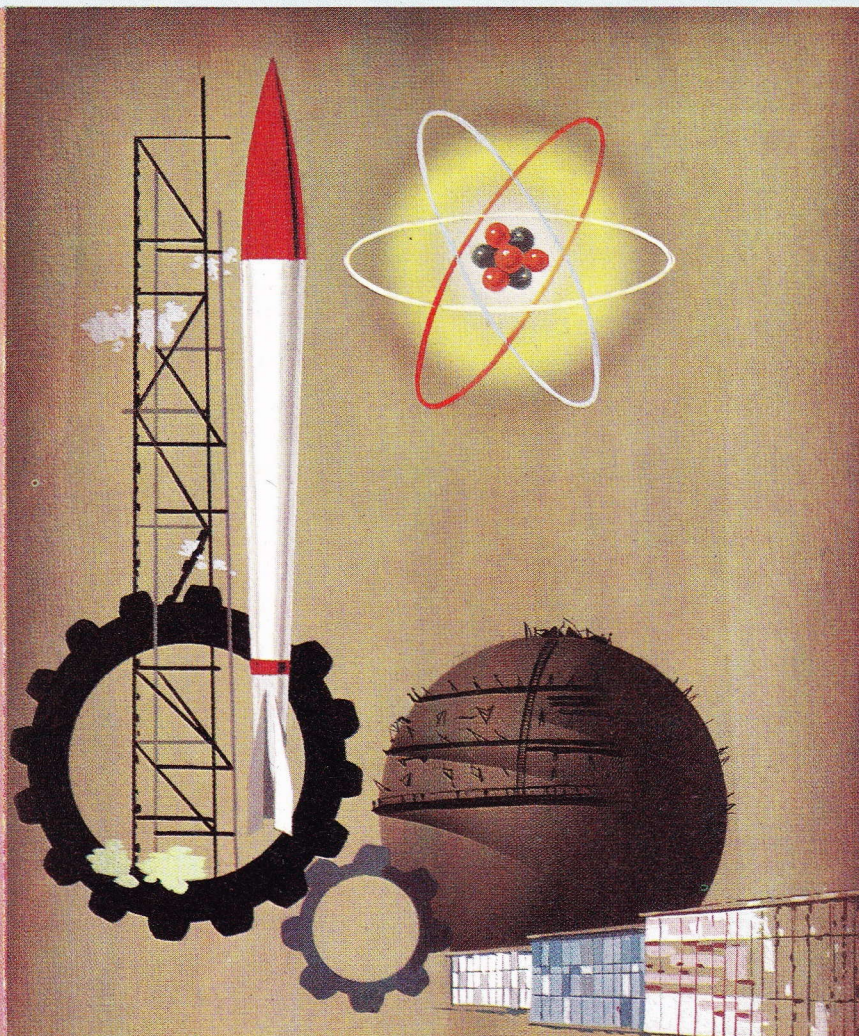
En haut, à droite : administration d'anesthésiques chez les Incas.

En bas : les pharmaciens du Moyen Age fabriquaient des médicaments dans lesquels était incorporée la défense du narval, mammifère cétacé des mers arctiques. Ils prétendaient que cette défense était la corne d'une licorne (animal fabuleux ayant un corps de cheval et une corne au milieu du front).

Globerama

LES CONQUÊTES DE LA SCIENCE

HET AVONTUUR VAN MENS EN WETENSCHAP

CASTERMAN

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

Le présent ouvrage est publié simultanément en
français (Casterman, Paris-Tournai)
allemand (International School, Cologne)
anglais (Odhams Press, Londres)
américain (International Graphic Society, New Jersey)
danois (Skandinavisk Bogforlag, Odense)
espagnol (Codex, Buenos Aires)
finlandais (Munksgaard)
hollandais (Keurkoop, Rotterdam)
italien (Fratelli Fabbri, Milan)
portugais (Codex, Buenos Aires)
suédois (Bernces Förlags, Malmö)

3e édition, 1965

KEURKOOP NEDERLAND

Art © 1960 by Esco, Anvers

© ESCO PUBLISHING COMPANY

Text © 1963 by Casterman, Paris ALLE RECHTEN VOORBEHOUDEN VOOR ALLE LANDEN

Tous droits de traduction et de reproduction réservés.